

MARZIO BARBAGLI
ISTORIA
EUNUCILOR

Cuprins

<i>Prefață</i> de Corina Anton	5
<i>Introducere</i>	13
Capitolul 1 – <i>Bărbați lipsiți de barbă</i>	21
Capitolul 2 – <i>Cu lama cuțitului sau cu cremenea</i>	46
Capitolul 3 – <i>La urechile împăratului</i>	99
Capitolul 4 – <i>Cumpărând barbari, mutilând copii</i>	135
Capitolul 5 – <i>Patriarhi, îngeri și generali</i>	170
Capitolul 6 – <i>În suita marelui profet</i>	199
Capitolul 7 – <i>O marfă prețioasă</i>	238
Capitolul 8 – <i>Un obicei condamnat</i>	257
Capitolul 9 – <i>Ultima dinastie</i>	312
Capitolul 10 – <i>Cantori</i>	336
<i>Concluzii</i>	389
<i>Note</i>	409
<i>Bibliografie</i>	481
<i>Index</i>	531

Capitolul 1

Bărbați lipsiți de barbă

În 1844, pictorul francez Lottin de Laval a expus la Luvru capul unui curtean smead, o reproducere în ghips după un basorelief dintr-un palat din Orientul Apropiat, cu înscrisul: „Eunuc asirian, Ninive”²⁰. Vestea expoziției a fost primită cu stupeoare, rețineri, ba poate chiar neplăcere de către publicul cult, fiindcă, la vremea aceea, cunoștințele despre asemenea personaje din lumea aceea îndepărtată erau puține. Totuși, la jumătatea secolului al XIX-lea, arheologul englez Austen Henry Layard, în baza artefactelor descoperite în săpăturile lui, dădea drept sigură prezența eunucilor în Asiria și în Mesopotamia²¹. Săpăturile și cercetările din ultimul secol și jumătate au confirmat că Lottin de Laval nu greșea când atrăgea atenția asupra prezenței, în Mesopotamia, a bărbaților care suferiseră mutilări sexuale. În leagănul (sau într-unul dintre leagănele) civilizației nu au apărut numai orașele, clădirile publice monumentale, inegalitățile de clasă, agricultura, metalurgia, scrisul, ci și eunucii. Prezența celor dintâi eunuci a fost semnalată de unii cercetători în perioada Uruk, în mileniul al IV-lea înainte de Hristos²². Totuși, despre doi dintre aceștia avem la dispoziție o documentare mai amplă: este vorba despre Usur-namkur-sharri și Libur-zanin-Ashshur, care au trăit în Asiria în decursul secolului al XIII-lea î.H. Însă numărul lor a crescut progresiv în secolele

care au urmat și a atins punctul culminant în perioada Imperiului Neo-Asirian. În plus, aceștia au trăit și în imperiile apropiate: Hitit, Persan și în monarhiile elenistice.

1. Imperii antice

Imperiul Neo-Asirian, cel mai mare din câte existaseră până atunci în lume, s-a format în Mesopotamia în Epoca Fierului și a durat din 911 în 609 î.H.²³ În perioada expansiunii sale maxime, cuprindea coastele Mării Negre, Siria, Mesopotamia, Media, Fenicia, Palestina și Egiptul. Istoria sa începe în orașul Assur (sau Ashur, Așșur, fondat în mileniul al III-lea î.H.), care purta numele regelui zeilor, și și-a câștigat treptat un rol tot mai relevant ca centru comercial, căci aproviziona orașele meridionale din Irakul de azi cu bunuri provenind din Nord. În secolul al XIV-lea î.H., orașul-stat cu nume divin, Assur, s-a transformat într-un stat teritorial independent, Asiria, care cuprindea și alte orașe. La sfârșitul acestei perioade, care durează aproximativ două secole, a intrat într-o fază de recesiune, încheiată în secolul al X-lea. După expansiunea care a urmat acestui moment și a continuat în prima parte a secolului al IX-lea, a existat o fază de consolidare, iar Asiria a devenit un imperiu hegemonic.

În centrul teritoriului imperial se afla capitala, care, vreme îndelungată, a fost Assur, unde se găseau palatul regal și administrația. Pe o rază de aproximativ 20 de kilometri de jur împrejur se întindea un teritoriu agrar-pastoral. Statul se articulase îndelung în provincii, centrate în jurul unui municipiu-reședință, unde se afla palatul guvernatorului; provinciile asigurau capitala cu bunuri. Numărul acestor provincii crescuse rând pe rând, pe măsură ce Asiria ieșise învingătoare din varii războaie și anexase noi teritorii. Regele conducea prin putere divină, în baza următorului imperativ:

„Cu sceptrul tău cel just lărgește țara! Și Assur îți va dărui autoritate și ascultare, dreptate și pace.” Așadar, acesta trebuia să extindă continuu granițele, să cucerească și să supună restul lumii, să creeze un imperiu universal, cu o permanentă activitate de război. Era, totodată, comandantul suprem al armatei, mult timp alcătuită aproape exclusiv din țărani, care își puteau abandona principala îndeletnicire numai câteva săptămâni pe parcursul verii. Nucleul principal al armatei îl constituiau carele de război. Fiecare era tras de doi cai și purta patru soldați. Se estimează că trupele asiriene cuprindeau între 30 000 și 50 000 de soldați.

Pe timp de război și de pace, asirienii s-au folosit vreme îndelungată de deportări în masă, fiind, probabil, primii care le-au introdus. Asemenea deportări erau câteodată unidireționale, în sensul că strămutau mii de persoane din ținuturile cucerite în cele ale învingătorului, iar alteori, în schimb, bidireționale sau încrucișate, așadar nu doar dinspre periferii spre centru, ci și în sens opus. Acestea aveau funcții diferite: să pedepsească sau să premieze anumite pături sociale, să repopuleze anumite zone, reducând dezechilibrele demografice, să distrugă unitatea politică a teritoriului cucerit.

Considerat primul dintre imperiile antice, Imperiul Neo-Asirian se diferenția sub foarte multe aspecte de cele moderne²⁴. Expansiunea acestuia s-a desfășurat pe uscat, nu pe mare, și a avut loc într-o situație de monopol, nu de competiție între state; scopul ei era căutarea de forță de muncă pe care s-o importe, nu de teritorii pe care să le populeze; nu a beneficiat de vreo superioritate tehnică a armamentului și a ținut nu creșterea exporturilor cucerind noi piețe, ci să-și mărească numărul de supuși care plăteau tribut.

În cele trei secole ale Imperiului Asirian au avut loc multe schimbări, din motive diferite. Golul lăsat de numărul tot mai mare de țărani căzuți în război a fost umplut cu deportări

de persoane care proveneau din alte ținuturi. S-a înregistrat o micșorare a populației rurale față de cea urbană. Trupele au fost întărite și au devenit mai eficiente prin diferite măsuri aplicate. A fost creată o armată permanentă care, laolaltă cu soldații aflați în serviciu tot anul, cuprindea și mulți prizonieri, iar dimensiunile acesteia s-au dublat. Carele trase de cai și-au pierdut din importanță, în timp ce cavaleria a câștigat sub acest aspect. Conducătorii au încercat să reducă puterea familiilor asiriene însemnate, atribuind o importanță tot mai mare eunucilor, care au ajuns să facă parte dintre magnații regatului, au devenit generali, guvernatori de provincii, conducători ai carului regal, bucătari, brutari, paharnici, gărzi la palat, scribi. Semnul cel mai clar al unei asemenea tendințe a fost mutarea capitalei regatului de la Assur, unde erau concentrate în număr mare asemenea familii, la Kalhu. În acest oraș, care se găsea în centrul triunghiului asirian, între Assur și Ninive, regele a ordonat construirea unor edificii impunătoare, fiind implicați mii de muncitori. În 864 î.H. s-a sărbătorit încheierea lucrărilor de edificare a palatului guvernului, sărbătoare unde au fost invitate, timp de 10 zile, 70 000 de persoane, dintre care 5 000 de demnitari străini. Assur a rămas centrul religios al Asiriei, unde regele își petrecea câteva săptămâni primăvara, ca să participe la sărbători, însă capitala, unde se găseau instituțiile guvernului, a devenit Kalhu, iar ca supraveghetor a fost numit un eunuc, Nergal-apil-kumu²⁵. Schimbarea a fost atât de profundă, încât, la sfârșitul acestei lungi perioade, a devenit „împăratul înconjurat de o curte de eunuci”²⁶.

2. Smezi și bărboși printre asirieni

Privind în muzee și în cărți de artă imaginile cu basoreliefurile atât de frumoase pe care asirienii ni le-au lăsat, se observă imediat, în cadrul populației masculine, o diferență recurentă

între cei bărboși și cei lipsiți de barbă, între cine poartă și cine nu are barbă. Din acest al doilea grup făceau parte, și se înfățișau lumii fără urmă de păr pe față și podoabă capilară, preoții, astrologii, exorciștii și toți aceia care îndeplineau funcția sacră de a pregăti mâncarea pentru Assur, tatăl tuturor zeilor asirieni: măcelari, brutari, cei care manevrau presa de ulei. Să-și taie barba și părul însemna pentru aceștia un semn de umilință, abnegație și sacrificiu, dar scopul principal al îndepărtării părului era purificarea. Să-ți tai barba și părul însemna să te eliberezi de aroganță și de contaminare. Însă din al doilea grup făceau parte și eunucii, de obicei lipsiți de barbă nu pentru că se rădeau, ci pentru că fuseseră castrați înainte de pubertate. În schimb, ceilalți bărbați erau bărboși, iar dintre toți, cel mai cel era chiar regele. Toți suveranii care s-au succedat la tron în perioada imperială au avut întotdeauna o barbă luxuriantă, cea mai lungă și elaborată dintre câte se văzuseră. Era într-atât de mare, încât cercetătorii s-au întregat nu o dată dacă nu cumva era artificială, ca aceea a faraonilor egipteni. Barbă era semnul forței fizice extraordinare a acestor regi războinici pe care zeii îi aleseseră – conform tradiției asiriene – tocmai după trăsăturile lor caracteristice.

Figura 1 – un basorelief de la jumătatea secolului al IX-lea î.H. – îl înfățișează pe regele Assurnasirpal al II-lea* (în centru), care ține în mână un arc și câteva săgeți cu vârful îndreptat în sus, simbol al victoriei în bătălie. El se întâlnește cu un înalt oficial (în dreapta), în timpul unei adunări de soldați și de prizonieri de război. Amândoi poartă o barbă uriașă. Suveranul este vegheat

---

* Assurnasirpal al II-lea (883–859 î.H.) a fost considerat un rege militar extrem de abil, ale cărui campanii și realizări au contribuit semnificativ la consolidarea și expansiunea Imperiului Asirian. A lăsat o moștenire durabilă atât în ceea ce privește puterea militară, cât și dezvoltarea culturală și artistică a imperiului său (n. red.).

de o divinitate înaripată și poartă pe cap o coroană în formă de trunchi de con. În spatele lui se află un eunuc, cu o coamă de păr curgătoare, însă lipsit de barbă, care-l protejează pe rege cu un soi de apărătoare împotriva soarelui.

Și figura 2 îl înfățișează pe același Assurnasirpal al II-lea. În afară de coroană, suveranul mai poate fi recunoscut și prin îmbrăcămintea și bijuteriile pe care le poartă, printre care brățări cu diamante în formă de rozetă, brățările purtate adesea deasupra cotului, cerceii mari care atârnă și un colier. La șoldul stâng poartă o sabie și două pumnale strecurate în haine, iar cu mâna stângă ține capătul unui arc. În mâna dreaptă are un vas puțin adânc, folosit ca să țină vinul. Lângă el apare un servitor fără barbă, care e întocmai un eunuc. Și el este bogat îmbrăcat, cu bijuterii, printre care brățări de mai multe feluri, inclusiv cu rozetă, și un șirag de perle mici la baza gâtului. Pe tivul mânecilor scurte sunt fâșii încrustate cu motive vegetale, care reprezintă broderii. Altă fâșie este brodată mai jos de talie și înfățișează alte plante, dar și păsări, posibil struți. Poartă o sabie a cărei teacă, precum cea a regelui, se termină cu imaginea a doi lei care rag. În mâna dreaptă, eunucul ține o apărătoare împotriva muștelor al cărei mâner este sculptat în formă de cap de berbec.

Bărbații lipsiți de barbă sunt numiți de obicei *ša reši* (prin opoziție cu *ša ziqni*, „cei bărboși”). Majoritatea cercetătorilor sunt convinși că prin primul termen erau indicați eunucii²⁷. Ar proba acest fapt atât folosirea imprecăției „să-ți sece sămânța precum unui *ša reši*, care nu poate avea urmași”, cât și legile asiriene care prevedeau condamnarea la castrare, și, astfel, la a deveni un *ša reši*, a oricărui bărbat găsit vinovat de adulter sau care avea relații erotice cu o persoană de același sex. „Dacă un bărbat își sodomizează tovarășul – prevede o lege – și este găsit vinovat, trebuie să fie sodomizat și făcut eunuc.”²⁸ O analiză lexicală a Vechiului Testament

a demonstrat în plus că în toate cazurile în care este folosit termenul de *saris* (inclusiv când vine vorba despre Putifar, eunuc și căpetenie a gărzilor²⁹), substantivul înseamnă, întocmai, „eunuc”³⁰.

3. În case și la curtea regală

O parte dintre numeroșii eunuci care au trăit în Imperiul Neo-Asirian era constituită din sclavi. Informațiile fragmentare pe care le avem despre originea lor geografică ne indică faptul că ajunseseră în orașele asiriene ca prizonieri de război sau ca parte din tributurile periodice pe care le plăteau teritoriile supuse, cu nimic diferit de ceea ce se întâmpla în regatul Babilonului. Conform Vechiului Testament, după ce a asediat și a cucerit Ierusalimul, Nabucodonosor, regele Babiloniei, i-a spus lui Așpenaz, „mai-marele eunucilor săi, să-i aducă dintre fiii înrobiți ai lui Israel și dintre băștinașii regatului și dintre cei de neam bun tineri neprihăniți, frumoși la chip și iscusii în toată înțelepciunea, cunoscători în știință și deprinși cu buna cugetare, ca să poată sta în casă în fața regelui și să învețe scrisul și limba Caldeilor. Regele le-a rânduit porție zilnică de la masa regală și din vinul pe care el îl bea”³¹. Cu toate acestea, e probabil ca o mică parte din eunucii asirieni să fi fost autohtonă, să fi provenit din familiile nobile asiriene, în mod asemănător cu ceea ce se întâmpla, după cum vom vedea, în Imperiul Bizantin sau în cel Chinez³².

Din punct de vedere al statutului social, eunucii erau un grup eterogen. În fapt, în rândurile lor se găseau lucrători domestici, de nivel mediu și jos, funcționari, militari și oameni politici cu roluri și recompense demne de considerație³³. Unii dintre eunuci trăiau în casele celor din straturile cele mai bogate ale populației și lucrau acolo ca servitori, gardieni ai haremului, maseuri³⁴. Alții erau

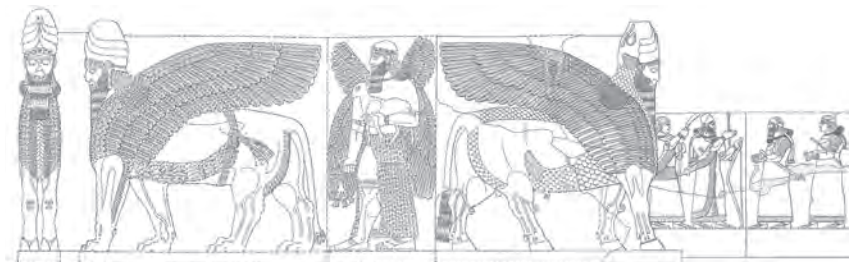

Figura A. Trei eunuci (fără barbă) introduc, în sala tronului din palatul din Nimrud (Kalhu), demnitarii străini care aduc daruri. La intrare, porți înaripate, divinități protectoare. Sursă: Paley și Sobolewski, *The Reconstruction of the Relief Representations and Their Positions in the Northwest-Palace at Kalhu (Nimrud) III*, Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1992.

implicați în diferite alte activități, fiind, de pildă, cântăreți, scribi etc. Că în fiecare domeniu al societății asiriene erau prezenți și eunuci rezultă cu limpezime și dintr-o scrisoare trimisă de regele Sargon al II-lea* în legătură cu patru supuși ai săi:

În ceea ce-i privește pe eunucii din administrația lui Assur-ilā'i, despre care stăpânul meu mi-a scris: „Să-i fie aduși aici!” – (ei bine!) trimit [împreună cu prezenta] patru eunuci aflați în responsabilitatea unui sol: Urda-Ištar, paharnic; Silli-Šmaš, brutar; Bel-deniamur, bucătar, și Patamû, eunuc (și gata). Fie ca regele, stăpânul meu, să-i interogheze. Sunt slujitori ai regelui, din orașul Til-Barsip³⁵.

Mulți trăiau la curte ca șambelani sau paznici ai haremului, care cuprindea soțiile și fiicele suveranilor învinși și supuși. Când intra în serviciul regelui, eunucul își abandona identitatea de până atunci pentru a-și asuma una nouă. Renunța la numele

* Sargon al II-lea (cca 722–705 î.H.) a fost mare împărat al Asiriei, cunoscut pentru realizările sale militare, administrative și pentru consolidarea puterii imperiului într-o perioadă de expansiune agresivă (n. red.).

lui mic și la cel al familiei, adoptând altul. Deseori, acest fapt se petrecea în cadrul unei ceremonii complexe, în timpul căreia novicei îi era dăruită o haină nouă, un pumnal și însemne distinctive, cum ar fi perechi de cercei și brățări³⁶. Sarcina multora dintre ei era să-și apere suveranul de amenințările exterioare, provenind din mediul înconjurător deopotrivă natural și social. Imaginile pe care le-am văzut ne spun că unii eunuci îl protejau de insecte sau de soare. Altele (vezi fig. 3, grupaj ilustrații color) arată că, îmbrăcați în haine fin brodate, împodobiți cu cercei, un colan și o brățară, îndeplineau și funcții mai delicate, cum ar fi aceea de a purta armele suveranului: un ciomag, un arc, o tolbă plină cu săgeți și o sabie. Alții verificau mâncarea pregătită pentru rege, așa cum se întâmpla și la curțile altor imperii unde:

Figura B: Regele bea vin înconjurat de eunuci și protejat de duhuri înaripate bărbătoase și de copaci sacri. Sursă: J. Meuszyński, *Die Rekonstruktion der Reliefdarstellungen und ihrer Anordnung im Nordwestpalast von Kalhu (Nimrud)*, Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1981, fig. 8.

paharnicii acestor suverani sunt foarte bine echipați, și, după ce au turnat vinul în cupă, o iau cu trei degete și i-o prezintă în așa fel încât cel care vrea să bea poate, cu o extraordinară ușurință, să o ia din mâinile lor [...] Paharnicii regelui, când le întind acestora cupa, trebuie să extragă din ea, cu un soi de tub, un pic de vin și, vărsându-l în căușul mâinii stângi, să-l deguste, astfel încât, dacă se întâmplă să fi turnat careva otravă, să nu aibă vreun câștig de pe urma vicleniei lor³⁷.

4. Printre mai-marii regatului

Regele Asiriei nu era considerat un zeu, nici în timpul vieții, nici după moarte. Cu toate acestea, el acționa prin împuternicire divină, astfel că la ceremonia de încoronare se spunea: regele este Așșur (tatăl tuturor zeilor aceluiași popor), cine urcă pe tron este trimisul lui. Lui îi aparținea ultimul cuvânt în orice hotărâre importantă. Însă el se folosea de ajutorul și sfatul multor persoane, care făceau parte din două grupuri diferite și care ocupau poziții-cheie în structura de putere³⁸. Primul grup era cel al „mai-marilor regatului” sau al „magnaților”. Din acesta făceau parte șapte înalți funcționari cu o vastă putere de acțiune. Acestora le revenea funcția judecătorească, direcția de activități militare, coordonarea sectorului civil și al lucrărilor publice, participarea la prăzile de război, furnizarea de bani și alimente pentru cei cu funcții religioase. Aceștia erau numiți de suveran, care îi alegea nu dintre familiile nobilimii locale, ci dintre funcționarii profesioniști. Din primul grup făcea parte și un număr mult mai mare de guvernatori ai provinciilor, acele unități administrative cu o capitală și un teritoriu agricol de jur împrejur, pe care Imperiul Neo-Asirian le crea și anexa permanent, în marșul său expansionist de neoprit. Mai-marii regatului erau în număr de 100-120, și mulți dintre

aceștia erau eunuci³⁹. Se găseau și în rândul guvernatorilor, așa cum vom vedea imediat. Pe lângă aceasta, unul dintre cei șapte înalți funcționari, paharnicul-șef, fusese uneori un eunuc⁴⁰. Altul, căpetenia eunucilor, era, de asemenea, eunuc prin definiție, și ocupa unul dintre cele mai importante roluri din imperiu, cel de comandant al uneia din cele două formațiuni ale armatei, miliția, aflată în serviciul direct al suveranului, cohorta permanentă. Din această cohortă făceau parte membrii gărzii regale, ai gărzii efective dedicate persoanei suveranului și ai trupelor palatului. În caz de război, aceste forțe se alăturau armatei generale⁴¹.

Asupra hotărârilor regelui avea influență și un al doilea grup de persoane: cel al învățaților sau al înțelepților. În Asiria se credea că zeii își comunicau dorințele prin semne vizibile oriunde în lumea naturală. Ca să identifice și să interpreteze aceste mesaje divine și ca să împlinească ritualurile necesare, regele se ajuta de sfetnici învățați: astrologi, exorciști, medici, experți în chiromanție, adică în interpretarea viscerelor de animale sacrificate pentru a descoperi voința divină. Și printre aceștia erau eunuci, dar mai puțin frecvent decât în cazul mai-marilor⁴².

5. Seniorii războiului

În afară de miliția aflată în serviciul direct al suveranului, uriașa mașină de război a Imperiului Neo-Asirian era alcătuită din armata regală⁴³. Din aceasta făceau parte militarii aflați în serviciu permanent – ajutați de atașați civili din servicii –, corpurile care se adăugau din miliția regală și numeroși alți militari recrutați. Există o numeroasă infanterie, împărțită în arcași, lăncieri și aruncătorii cu praștia, apoi conducătorii de care și cavalerii. Din armata regală mai făceau parte scribi, preoți și prezicători. Un număr însemnat dintre acești înalți oficiali ai acestei armate (aproximativ 10%) îl constituiau eunucii⁴⁴. Eunuci erau și multe

ordonanțe ale oficialilor, care în sculpturile asiriene poartă arme precum bâte, arcuri, lănci⁴⁵.

În anumite cazuri, în timpul unui război, armata principală era ajutată de garda regală comandată de căpetenia eunucilor. Astfel, de pildă, în secolul al IX-lea î.H., regele Shamshi-Adad al V-lea i-a poruncit conducătorului eunucilor, Mutariss-Ashur, un bărbat inteligent, sensibil și cu mare experiență, să îi conducă trupele în bătălia de la Nairi.

6. Sarea sau eunucii

În furia lor expansionistă, conducătorii asirieni au asediat și cucerit sute de orașe. După cum a spus unul dintre ei, regele Esarhaddon: „Înainte de el, un oraș, după el, o grămadă de ruine.”⁴⁶ Totuși, aceștia au urmat două căi foarte diferite, în funcție de locuri și de vremuri. Prima a fost cea de a distruge, de a doborî la pământ, „de a reduce totul la grămezi de ruine”, iar a doua cale a fost „să nimicească și să reinstaleze”. În primul caz, distrugerea era considerată definitivă, irevocabilă, eternă, încât peste resturile orașului era aruncată simbolic sare, așa cum aveau să facă, niște secole mai târziu, romanii după cucerirea Cartaginei. Astfel a scris un suveran: „Am cucerit, am incendiat, am distrus orașul Irridu și celelalte așezări din preajma lui și am împrăștiat deasupra sare.” Și încă: „Orașul Arina eu l-am cucerit și l-am distrus, am împrăștiat pe deasupra lui sare, am luat pământ și am ridicat din el o mică movilă la porțile din Assur, pentru zilele viitoare.” Furia distrugătoare a atins apogeul odată ce marele Babilon a fost cucerit:

Am distrus, am devastat și am incendiat orașul și clădirile sale, de la un capăt la altul. Am smuls cărămizi și pământ, cât mai era, din zidul intern și din cel exterior, din temple, din *ziqqurat*, și le-am aruncat în apele râului Arahtu. Am săpat

șanțuri chiar prin mijlocul orașului și am ras complet locul care le era sursă de apă. Am distrus până și harta fundațiilor sale, l-am distrus mai rău decât potopul. În așa fel încât, în viitor, locul pe care erau așezate orașul și templele sale să nu mai poată fi recunoscut ca atare, l-am diluat în apă, l-am eliminat, l-am făcut să ajungă asemenea unei mlaștini.

Cea dintâi strategie a fost folosită până la jumătatea secolului al VIII-lea î.H. Prima cotitură a avut loc odată cu regele Tiglatpalasar al III-lea, care a povestit: „Orașul Kitpatia din Bit-Abadan eu l-am asediat, l-am cucerit și l-am prădat... Orașul Nikur, cu așezările din jurul său, eu l-am reconstruit, am adus acolo oameni din ținuturile cucerite de mine și mi-am pus un eunuc de-ai mei guvernator peste ei.” Schimbarea de strategie a devenit și mai vizibilă odată cu succesorul său, Sargon al II-lea, care nu s-a mai limitat la distrugerea orașelor cucerite, ci s-a ocupat și de reconstruirea acestora. Le-a repopulat, folosindu-se de deportările încrucișate, adică mutând o parte din populația orașelor cucerite spre alte provincii, iar din acestea din urmă spre cele dintâi⁴⁷. A construit un nou palat pentru guvernanți și monumente comemorative. A numit un nou guvernator, cu funcții fiscale, administrative și de control militar, care adesea era un eunuc. „Orașul Samaria l-am recuperat”, a povestit regele Sargon al II-lea, „și l-am făcut și mai mare decât înainte, am adus acolo oameni din ținuturile cucerite de mine, mi-am pus un eunuc de-ai mei guvernator peste ei, și le-am impus taxă și tribut precum asirienilor.” Vorbind despre Melid, un oraș în amonte de Eufrat, pe care se lăudase că-l distrusese ca „pe un vas de teracotă”, a relatat că așezase acolo oameni din Bit-Yakin, „capturați cu mâna mea”. „Pe un eunuc de-ai mei l-am numit guvernator peste ei.” Așadar, eunucilor, care fuseseră adeseori la conducerea armatei învingătoare, le era încredințată „puterea să depopuleze și să repopuleze”, după cum a spus regele Esarhaddon.

După ce asediau și cucereau orașul, trebuiau să-l guverneze în perioada delicată a renașterii, să impună tributuri, să stabilească noi reguli, să amestece populații cu o istorie și cerințe diferite.

7. Între hitiți și persani

Eunucii au trăit secole de-a rândul și în alte regiuni din Orientul Apropiat. În primul rând, printre hitiți, un popor amintit în Vechiul Testament, care a avut cu Asiria atât legături comerciale, cât și conflicte militare. Informațiile pe care le avem privitoare la acest subiect sunt încă destul de sărăcicioase. De pildă, nu este încă limpede dacă folosirea eunucilor s-a practicat mai întâi printre asirieni sau printre hitiți⁴⁸. Știm totuși că, și printre aceștia din urmă, eunucii aveau în primul rând rolul să-l protejeze pe rege și familia acestuia, și abia pe locul al doilea să strângă informații ca să dejoace posibilele insurecții, informații pe care trebuiau să le aducă numaidecât la cunoștința suveranului și numai lui. Dar, spre deosebire de eunucii asirieni, cei hitiți nu conduceau armate și nu participau la război împreună cu regele⁴⁹.

Datorită îndeosebi izvoarelor biblice și a mărturiilor oferite de trei istorici greci (Xenofon, Herodot, Ctesias), avem la dispoziție mai multe informații despre Imperiul Ahemenid (559–336 î.H.), care, în secolul al VI-lea î.H., în afară de Persia, cuprindea Lidia, regatul Babilonului și câteva provincii din estul Iranului. Toate acestea ne duc cu gândul la faptul că și în acest imperiu eunucii erau numeroși⁵⁰, dar nimic nu ne indică dacă îi depășeau sau nu pe cei din Asiria. Imaginea unui basoreliev din palatul regelui Darius, în Persepolis – o figură elegantă, cu părul strâns într-un coc la ceafă și cu cercei în formă de cerc –, care ține o bucată de pânză sau un prosop împăturit și un mic flacon conținând probabil parfum sau ulei aromatizat, a fost interpretată ca un semn că și pe atunci cei lipsiți barbă erau eunuci⁵¹.